

nocturno de prima sede, ultima cum neuma. Primum A (33); et duæ ad Completorium, prima cum neuma, responsum de prima sede, exceptis antiphonis secundum responsum de secunda sede, et tertium responsum de majori sede.

Per omnes ferias antiphonæ de Laudibus de prima sede.

Omnes antiphonæ de feriis et trium lectionum festis, de Nocturnis, Laudibus, Horis, Vesperis, et Completorio sunt de prima sede, exceptis antiphonis *Benedictus* et *Magnificat*, [add. et *Nunc dimittis*] quæ de majori sede incipiuntur, et cum neuma finiuntur; ultima de Nocturnis et ultima de Laudibus, et omnes antiphonæ de Horis cum neuma, excepta scilicet antiphona *Deus, exaudi*, quæ est sine neuma

(33) Nunc cum neuma dicitur.

In Sabbatis.

In Sabbatis usque ad Adventum Domini fiat servitium de Sancta Maria, nisi festum novem lectionum, vel octavarum solemnes, vel Quatuor Tempora his diebus evenierint, propter festa trium lectionum non dimitatur, et Vesperæ sextæ feriæ sint de beata **184** Maria, hoc modo: Ant. *Gloriosa genitrix*, Psal. *Confitebor*, et cæteri psalmi de die, etc.

Ad Matutinum.

Nonum responsum duo (in *superpelliciiis*) de majori sede

BENEDICTIO CHRISMATIS

FERIA QUINTA IN COENA DOMINI.

(Ex Ordinario mss. ecclesiæ cath. Rotomag. et Biblioth. Bigotianæ.)

Duodecim presbyteri suburbani cum decano Christianitatis sint parati cum archiepiscopo cunctis sacerdotalibus vestimentis, a quibus chrisma et oleum cum archiepiscopo consecratur; et plures hostiæ in hac die consecrantur de quibus in crastinum communicetur, et ipsæ hostiæ qui remanserint honorifice post missam reserventur. Post *Sanctus* vadant duodecim presbyteri urbani revestiti omnibus indumentis sacerdotalibus cum decano Christianitatis per ostium sinistræ partis chori ad capellam Sancti Joannis pro oleo infirmorum, et redeant in choro per magni ostium. Quo consecrato reportetur in locum suum. Et dicatur *Te igitur, clementissime*, usque *Per quem hæc omnia, Domine, semper bona creas*. Hic duodecim presbyteri cum sex diaconis et sex subdiaconis (34), et sex clericis de prima sede, quorum duo duas cruces ferant, et alii duo duo thuribula, et alii duo duo candelabra **185** inter duas cruces. Plures presbyteri revestiti chrismale oleum ferant, et inter duo thuribula alii presbyteri oleum catechumenorum ferant, et ita processio ordinata exeat per sinistrum ostium chori, et eat ad capellam Sancti Joannis, et redert ante majus altare per medium chori, et positum sit super processionem unum pallium quod portent quatuor presbyteri, et duo diaconi revestiti [cappis albis] cantent hos versus ante processionem *O Redemptor, sume carmen*. Et respondeant sequentes cum stola: *O Redemptor*. Interim dum corporis et sanguinis

(33) Id est, decanus curatorum urbis.

B Domini consecratio fiet, decanus Christianitatis (35) revestitus ampullam olei infirmorum coram altari teneat, quam præsentet archiepiscopo, et archiepiscopus cum duodecim presbyteris dicat: *Exorcizo te*, ita ut ab illis audiatur. Sequitur *Emitte, Domine, Spiritum paraclitum de cælis*. Finito *Pater noster*, archiepiscopus cum duodecim presbyteris cathedram episcopalem retro altare ascendat, et tunc ordinentur circa eum duodecim presbyteri, cruces, candelabra, et thuribula. Hoc finito, archiepiscopus vertat se ad orientem, et intret in consecrationem principalis chrismatum, et primo misceat balsamum cum oleo, deinde ter halct, et dicat: *Exorcizo te, creatura olei*. Deinde alta voce: **186** *Per omnia secula sæculorum. Amen*. Prefatio: *Qui in principio inter cætera*. Hoc finito, archiepiscopus nudum chrisma sic salutet: *Ave, sanctum chrisma*, ter. Similiter alii sacerdotes salutent sic. Hoc finito, oleum benedicatur: *Exorcizo te, creatura olei*. Alia oratio: *Deus incrementorum*. Hoc finito, archiepiscopus nudum oleum sic salutet: *Ave, sanctum oleum*, ter. Similiter et alii sacerdotes salutent sic. Hoc finito reportetur chrisma et oleum sanctum ad locum in quo dividi debet, diaconis cantantibus sicut venerat, cæteris respondentibus *O Redemptor*. Hoc finito, archiepiscopus lavet manus suas, et dicat *Per omnia secula sæculorum. Amen*. *Pax Domini sit semper vobiscum*, etc.

(34) Hæc non observantur in Ecclesia Rotomag.

SEQUUNTUR QUÆDAM NOTATU DIGNA,

Excerpta ex eodem ms. Ordinario ad usum cathedralis ecclesiæ Rotomagensis.

(Ex eodem ms. Bigot.)

MANDATUM, SEU LOTIO PEDUM,

FERIA QUINTA IN COENA DOMINI

Post prandium, Mandatum pauperum fiat, et Mandatum clericorum ita celebretur. Dominus archiepiscopus indutus alba cum diacono et subdiacono, et ceroferariis, ad navim ecclesiæ pergant, et Dominico

D **187** exemplo Mandatum faciant, et quantum pluerit ex majoribus in albis pedes cæterorum lavent. Et debet dominus archiepiscopus facere distribui cuilibet canonico præsentem et custodi vestiarum unum linteam (Gallice *devantel*), unam concham (Gallice *gatte*), unam ollam terræ, unum scyphum de salice, et habeat quilibet canonicus unum clericum de præ-

dicta [al., prima] sede in superpellicio ad hauriendum [al., sumendum] sibi de vino et aqua pro pauperibus. Interim cantore incipiente *Dominus Jesus, Mandatum novum*. Psal. *Beati immaculati*. Ant. *Si ego Dominus*. Psal. *Beati qui scrutantur*. Ant. *Postquam surrexit Dominus. Deus miseretur, et Vos vocatis me.* ⁊ *Exemplum enim*. Ant. *In hoc cognoscent*. Ant. *In diebus illis*. Psal. *Miserere. ⁊ Remittuntur ei peccata*. Ant. *Maria ergo unxit pedes. Benedixisti*. Ant. *Diligamus nos.* ⁊ *Et hoc mandatum*. Ant. *Ubi fratres in unum.* ⁊ *Ubi est charitas*. Psal. *Miserere mei*. Ant. *Domine, tu mihi lavas. Venit ad Simonem*. Ant. *Domine, non tantum.* ⁊ *Quod ergo facio*. Quo finito, eant in capitulum [ms. capitulo], et ibi diaconus alba et stola indutus, cum cereis et thuribulo legat, more lectionis, *Ante diem festum*. Alii diaconi vel sacerdotes legant et juvent cum quousque veniant ad *Surgite, eamus hinc*. Tunc nebulae cum **188** vino distribuuntur. Quo finito [al., facto] redeant ad chorum, et sequenti modo Completorium cum silentio dicant.

FERIA SEXTA IN PARASCEVE.

Finita Nona, ad ignem benedicendum pergant versificando sub silentio: *Miserere mei, Deus*. si ut in quinta feria, quo benedicto redeant ad chorum versificando psal. *Dominus illuminatio*. Hoc finito, dominus archiepiscopus, vel sacerdos omnibus vestimentis sacerdotalibus indutus cum diacono et subdiacono in albis accedat ad altare, et incipiatur ita servitium. Lectio legatur sine titulo ad aquilam, unus canonicus de secunda sede legat *In tribulatione*. Duo de secunda sede in albis ante aquilam tractum *Domine, audivi*. Nunc [al. add. quo finito] sequatur *Dominus vobiscum, Oremus, Flectamus genua, Levate. Deus a quo et Judas. Per omnia secula seculorum; dicto Amen*, tum subdiaconus in albis legat lectionem sine titulo et more lectionis ante aquilam *Dixit Dominus ad Moysen*. Quatuor canonici, duo de majori sede, et duo de secunda, bini et bini versum suum, et sint in albis, ante altare cantent tractum *Eripe me, Domine*. Diaconus in alba (manipulo et stola) ante altare legat passionem more lectionis, excepta **189** voce Domini, quae more Evangelii legatur. *Dominus vobiscum* non dicatur, nec *Gloria tibi, Domine* respondeatur, et ita incipiatur: *Passio Domini nostri Jesu Christi secundum Joannem. Egressus est Jesus*, etc. Cum autem ventum fuerit ad locum ubi dicitur: *Partiti sunt vestimenta*, duo clerici nudent altare sindonibus quae prius super altare fuerant positae. Altare autem significat Dominum; sindones, apostolos qui comprehensum Jesum omnes [al., relinquentes] fugerunt. Et cum venerit ad locum ubi dicitur: *Et inclinato capite tradidit spiritum*, omnes prosternant se ad terram. Finita passione dicantur orationes solennes sine intervallo, et casula non tollatur, et pro Judaeis non slectantur genua. Ad primam orationem non dicatur: *Flectamus genua, Levate*, nec *Per Dominum*. Ad II orationem dicatur: *Flectamus genua, Levate*, et *Per Dominum*. Incipiunt sic: *Oremus. Dilectissimi nobis pro ecclesia. Oremus Omnipotens, sempiternus Deus, qui gloriam tuam. Oremus et pro beatissimo papa nostro. Flectamus genua. Omnipotens sempiternus Deus, in cuius manu. Per. Oremus et pro catechumenis nostris, ut Deus et Dominus noster. Flectamus genua. Omnipotens, sempiternus Deus, meorum consolatio. Per. Oremus et pro haereticis. Flectamus genua, Levate. Omnipotens, sempiternus **190** Deus, qui salvas omnes. Per. Oremus et pro perfidis Judaeis. Hic non dicatur *Flectamus genua. Omnipotens, sempiternus, Deus, qui etiam Judaicam. Per. Oremus et pro paganis, ut Deus omnipotens auferat. Flectamus genua, Levate. Omnipotens,**

A sempiternus Deus, qui non vis mortem. Quibus finitis, tollat casulam dominus archiepiscopus, vel sacerdos, et pergat cum diacono et subdiacono; illis sedentibus nudis pedibus super formam chori, duo sacerdotes nigris casulis induti velatam cruce[m] retro altare teneant, et supplici voce dicant *Popule meus*. Duo diaconi ante aquilam nudi pedes, nigris cappis induti respondeant, slectendo genua, *Agio, o Theos. Dominus archiepiscopus et alii sicut prius, Sanctus Deus*. Tunc duo presbyteri crucem ante altare teneant, et dicant *Quid ultra debui facere*. Diaconi, sicut prius, *Agios, o Theos. Dominus archiepiscopus et alii, sicut prius, Sanctus Deus*. Hoc finito, dominus archiepiscopus, vel sacerdos, crucem cum baculo discopariati genibus flexis, dicens *Ecce lignum crucis*, et chorus prosternat se in terram et finiat antiphonam. Psalmus: *Beati immaculati*. Chorus reiteret antiphonam *Ecce lignum*. Tunc crux adoretur prius a domino archiepiscopo, postea ab aliis secundum ordinem. Adoratio **191** omnium ita fiat ut inuicemque venter in terra hæreat (36), dum enim (juxta Augustinum in psalmo XLIII) genuflectitur, restat adhuc quod humilietur. Qui autem sic humiliatur ut totus in terra hæreat, nihil amplius in eo humilitatis restat. Et oblatio facta ad adorationem crucis distribuatur duobus qui cantaverint *Popule meus*, et illis duobus qui cantaverint *Agios*, aquis portionibus. Dum adoratur crux cantor incipiat ant. *Crucem tuam adoramus*. Psal. *Deus miseretur*. Item alia antiphona: *Tuam crucem*. Item alia: *Adoremus crucis signaculum. Dum fabricator*. Item ant. *O admirabile pretium*. Item hymnus dicatur *Cruz fidelis. Pange lingua. Cruz fidelis*. Item, si necesse fuerit, dicatur hymnus *Lustra ser*. His finitis, et cruce adorata a clero et populo, crucifixus in commemoratione sanguinis et aquae fluentis de latere Redemptoris vino et aqua lavetur (37); et dum lavatus fuerit tollatur in altum, et cantetur ant. *Super omnia ligna*. Finita antiphona deferat dominus archiepiscopus aut sacerdos, et cum eo duo presbyteri qui cantaverint: *Popule meus*, crucifixum ad sepulcrum, cantore incipiente [ms. cath.]: Quo finito deferatur crucifixus ad sepulcrum a duobus presbyteris, qui cantaverint: *Sicut oris ad occisionem*, cum versu et regressu. Quo collocato, dicatur antiphona *In pace in idipsum dormiam*. Postea archiepiscopus **192** aut sacerdos lavet ostium sepulcri, et humili voce incipiat: *⁊ Sepulcro Domino*. Quibus finitis, dominus archiepiscopus vel sacerdos induat casulam nigri coloris, et lotis manibus, cum magna reverentia ad sacrarium pergat, praecedentibus thuribus, candelabris et torchiis, et corpus Domini ab heri servatum afferat super altare, et reponantur vinum et aqua in calice, sicut in aliis diebus consuetum est, et prius ante altare faciat confessionem (38), dicendo *Confiteor*, etc. Quo facto accedat ad altare, et parum moratus humili voce dicat (39) *Oremus: Præceptis salutaribus, etc. Pater noster*. Chorus respondeat *Sed libera nos a malo*. Dominus archiepiscopus, vel sacerdos, demissa voce et privatim dicat *Amen. Libera nos, quæsumus, Domine*. Ad *Per eundem Dominum* faciat fractionem; qua facta, humili voce cantet *Per omnia secula seculorum, Amen*. Chorus in eadem voce respondeat *Amen*. Non dicatur *Pax Domini*, nec *Agnus Dei* cantetur, sed mittatur pars corporis Christi in calice, ut moris est, et dicat sacerdos orationes *Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus; Domine Jesu Christe*. Interim sacerdos utatur corpore Domini, dicens: *Corpus Domini nostri*, etc. Item quando accipit calicem dicat: *Corpus et sanguis Domini*, etc., **193** more solito; et communicentur qui voluerint, sicut hesternam die, et reservetur de corpore Christi Domini ad viaticum. Postea dominus archiepiscopus, vel sacerdos, tenens

(36) Ita apud Joannem Abrinc. p. 60, licet apud Augustinum paulo aliter habeatur.

(37) Hodie nec deferitur crux ad sepulcrum, nec

lavatur. Al., deest.

(38) Hodie non fit confessio.

(39) Hic non fit mentio elevationis hostiæ.

calicem in manibus incipiat ad Vesperas mediocri voce *Calicem*, etc., sicut heri notatum est, et chorus suaviter dicat Vesperas, et finitis quinque psalmis et antiphona, dominus archiepiscopus, vel sacerdos, incipiat antiphonam *Cum accepisset acetum*. Psal. *Magnificat*. Hoc finito, dominus archiepiscopus, vel sacerdos, abluat manus suas, et mediocri voce sine *Dominus vobiscum*, cantet *Oremus*, *Refecti vitalibus*, et *Per omnia sæcula sæculorum* dicto, in fine *Amen* tantum respondeatur et sic ad refectionem panis et aquæ pergant. Post prandium erigatur columna cerei, quo finito, Completorium cum silentio dicatur.

EXPULSIONE PUBLICE PŒNITENTIUM.

FERIA QUARTA IN CAPITE JEJUNII.

(*Ex eodem ms. Bigot.*)

Ad Nonam hymnus, antiphona, capitulum, responsorium, versus de serie psalmodum..... Dehinc pareat se archiepiscopus, vel ille qui in loco ejus fuerit ad absolutionem faciendam cum cantore; et diaconus et subdiaconus sint revestiti **194**, in albis, et eant [*al.*, eatur] ante crucifixum, et ibi faciat Dominus archiepiscopus sermonem ad populum, quo finito, omnes sint prostrati. Cantor incipiat septem psalmos pœnitentiales *Domine, ne in furore*, etc. Quibus finitis dicat dominus archiepiscopus orationes ibi pertinentes. Ultima oratio *Absolutionem et remissionem*, etc. Dehinc pergat dominus archiepiscopus ad majus altare, et super illud benedicat cineres cum orationibus ibi pertinentibus. Quibus peractis, tribuantur a domino archiepiscopo et aliis sacerdotibus, et interim cantetur hæc antiphona *Immutemur habitu*. Alia ant. *Juxta* [*al.*, *Inter*] *vestibulum et altare*. Qua finita, pergat dominus archiepiscopus cum processione ad occidentales portas ecclesiæ ad expellendos pœnitentes, et cantor incipiat *Exaudi nos, Domine*. Psal. *Salvum me fac, Deus*, et reiteretur *Exaudi*. Quibus finitis, legatur hic sermo a diacono: *Vox sanguinis*, dehinc pœnitentes ejiciantur, cantando *Ne reminiscaris*. Tunc Dominus archiepiscopus cum eis loquatur, et claudantur [*al.*, claudat] fores ecclesiæ. Quo finito, redeat processio ad altare dextræ crucis in capella sancti

A Spiritus, cantore incipiente hoc responsorium: *Ecce Adam. ⁊ Cherubim* (40). *Videte*, et ibi cum prostratione, preces dicantur **195**, cum *Miserere mei Deus*, et orationibus ibi pertinentibus. Quo finito, duo de secunda sede litaniam incipiant, quam in choro cum processione finiant. Hoc expleto, incipitur missa, et celebretur more feriali.

RECONCILIATIO PŒNITENTIUM.

FERIA QUINTA IN CŒNA DOMINI.

(*Ex eodem ms. Bigot*)

Finita Nona, dominus archiepiscopus, vel ejus vicarius indutus alba et stola cum cappa rubea, vel sacerdos sine cappa cum diacono et subdiacono indutis albis et stola, cum cantore, processione ordinata, pergat ad occidentales portas ecclesiæ ad reconciliandos pœnitentes. Et domino archiepiscopo sedente juxta januas ecclesiæ, processione stante in navi ecclesiæ (41), legatur a diacono, more lectionis, hæc lectio: *Adest tempus, o venerabilis pontifex*. Finita lectione, dominus archiepiscopus, vel ejus vicarius, se erigat et cantet antiphonam *Venite*, ter, et finiat. Cantor incipiat psalmum *Benedicam Dominum*, et dicatur totus psalmus, si necesse fuerit, et ad quemlibet versum repetatur antiphona *Venite, Venite*, et interim Dominus archiepiscopus, vel ejus vicarius, pœnitentes in ecclesiam intromittat cum baculo, et reconciliati ardentis candelas ad altare deferant, alii exstinctas **196** vel nullas, et dominus archiepiscopus, vel ejus vicarius ponat manum suam super capita reconciliatorum, dans singulis pacis osculum, dicens: *Pax tecum*. His itaque peractis processio redeat cum silentio, et fiat sermo ad populum; quo finito, dominus archiepiscopus cum diacono et subdiacono dicat septem psalmos pœnitentiales cum prostratione, choro respondente. Quibus finitis, antiphona *Ne reminiscaris*; qua finita, dominus archiepiscopus pœnitentes prostratos absolvat, dicendo preces *Kyrie, eleison, Christe, eleison, Kyrie, eleison. Pater noster. Et ne nos. ⁊ Salvos fac. ⁊ Mitte eis auxilium. ⁊ Domine exaudi. Dominus vobiscum*. Oratio: *Præsta, quæsumus, Domine, his famulis tuis. Oratio: Absolutionem et remissionem*.

(40) Nunc dicitur ⁊ *Fecitque Dom.*

(41) Hæc lectio a nobis infra eruitur ex vetusto codice ms. bibl. cathed. eccles. Rotomag.

SERMO ARCHIDIACONI

Ad archiepiscopum Rotomagensem, pro reconciliatione publice pœnitentium feria quinta in cœna Domini.

(*Ex ms. Pontificali 700 annorum biblioth. cathedr. Rotomagensis.*)

Adest tempus, o venerabilis pontifex, votivum mictis, congruum pœnitentibus, optabile tribulatis. Adsunt filii tui, Pater, quos Domino per Spiritum sanctum vera mater. Ecclesia in lætitia peperit, sed iterum suadente diabolo a sua integritate **197** corruptos, miseris factos et exsules novis quotidie doloribus ingemiscit. Pro his suppliciter orant quicumque felices in sinu suo remanserunt, quique divina se protegente clementia, in fide stabiles perstiterunt. Reminiscendum qualiter a patre clementissimo susceptus sit filius ille minor qui tandiu porcos pavit, qui paternæ hereditatis pretiosa stipendia infeliciter dissipavit. Patet pater, patet hodie manans de latere Salvatoris fons ille David in quo menstrua abluuntur, in quo peccatorum nigredine obsoleti, per humilem confessionem super nivem dealbantur. Ad hoc enim te Deus et Dominus

noster constituit Mediatorem ut susceptum, sicut ille, in humeris reportes ei peccatorem. Accepisti a Domino anulum discretionis et honoris, ut quæ signanda sunt signes, et quæ aperienda sunt prodas, quæ liganda sunt liges, quæ solvenda sunt solvas; atque credentibus per fidem baptismatis, lapsis autem et pœnitentibus per ministerium reconciliationis januas regni cœlestis aperias. Moveat pietatem tuam fletus ipse miserorum. Maria flevit et suscepta est. In hac nocte negavit apostolus, et lacrymis suis baptizatus iterum restitutus est. Publicanus de teloneo apostolatam meruit. Latro de **198** cruce paradisu intravit. Plorat mater nostra Jerusalem orans pro filiis suis, et lacrymæ ejus in maxillis ejus (*Thren. 1, 2*). *Miserere, miserere, Pater, quia venit tempus miserendi ejus (Psal. ci, 14)*.